

Ocena obecnego systemu ochrony gatunku i koncepcje zarządzania populacją bobra w Polsce

Departament Ochrony Przyrody

GENERALNA DYREKCCJA OCHRONY ŚRODOWISKA
www.gdos.gov.pl

GENERALNA
DYREKCCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA

Ochrona prawna - bóbr europejski

- Konwencja Berneńska - umieszczony w III załączniku, obejmującym chronione gatunki fauny. Zgodnie z art. 7 konwencji, strony powinny regulować przepisami wszelką eksploatację dzikiej fauny wymienionej w załączniku III tak, aby populacja nie była zagrożona.
- Dyrektywa Siedliskowa – umieszczony:
 - 1) w załączniku II, określającym gatunki roślin i zwierząt będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, których ochrona wymaga wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony;
 - 2) w załączniku IV określającym listę gatunków zwierząt i roślin, które wymagają ścisłej ochrony (populacja polska wyłączona);
 - 3) w załączniku V określającym gatunki zwierząt i roślin, których pozyskiwanie ze stanu dzikiego i eksploatacja jest możliwa pod warunkiem, że populacja tych gatunków zostanie zachowana we właściwym stanie ochrony.
- Prawo krajowe - bóbr europejski (*Castor fiber*) objęty jest ochroną gatunkową częściową (rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną (Dz. U. Nr 220, poz. 2237)).

GENERALNA DYREKCCJA OCHRONY ŚRODOWISKA
www.gdos.gov.pl

GENERALNA
DYREKCCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA

Zmiana wielkości populacji bobra europejskiego w Polsce

- rok 2005: 43 499 osobników
- rok 2006: 49 040 osobników
- rok 2007: 51 334 osobniki
- rok 2008: 58 847 osobników
- Brak długoterminowych badań populacyjnych, monitoringu i ich metodyk pozwalających na rzetelne określenie liczebności bobra w Polsce

Zgodnie z art. 56 ust 2 ustawy o ochronie przyrody, **regionalny dyrektor ochrony środowiska może wydać zezwolenie na odstępstwo od zakazu zabijania bobra.**

Zgodnie z art. 56 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody, zezwolenia te mogą być wydane:

- w przypadku braku rozwiązań alternatywnych,
- jeżeli nie spowoduje to zagrożenia dla dziko występujących populacji chronionych gatunków roślin, zwierząt lub grzybów

oraz jeśli np:

- wynikają z konieczności ograniczenia poważnych szkód w gospodarce, w szczególności rolnej, leśnej lub rybackiej,
- leżą w interesie zdrowia i bezpieczeństwa powszechnego.

Liczba decyzji na zabicie bobra wydanych przez RDOŚ w 2010 r.

Liczba wszystkich wydanych decyzji zezwalających na odstrzał bobra	Liczba osobników bobrów objętych zezwoleniami na odstrzał	Liczba wykonanych odstrzałów
120	1802	399

Zgodnie z art.126 ustawy o ochronie przyrody Skarb Państwa odpowiada za szkody wyrządzone m.in. przez bobry w gospodarstwie rolnym, leśnym lub rybackim.

Odpowiedzialność odszkodowawcza Skarbu Państwa z woli ustawodawcy została ograniczona do strat, które poszkodowany poniósł, a nie obejmuje korzyści, które mógłby osiągnąć, gdyby szkoda nie została wyrządzona

- „**Utracone korzyści**” obejmują tę część majątku poszkodowanego, o którą się jego aktywa nie powiększyły lub pasywa nie zmniejszyły, a skutek ten nastąpiłby, gdyby nie owe zdarzenie sprawcze, za które odpowiedzialność została przypisana oznaczonemu podmiotowi (utrata zarobków, utrata spodziewanego zysku z zamierzonych transakcji handlowych, utrata korzyści z władania rzeczą itp.).
- Problem: rozlewiska bobrowe uniemożliwiająca prowadzenie gospodarki rolnej.

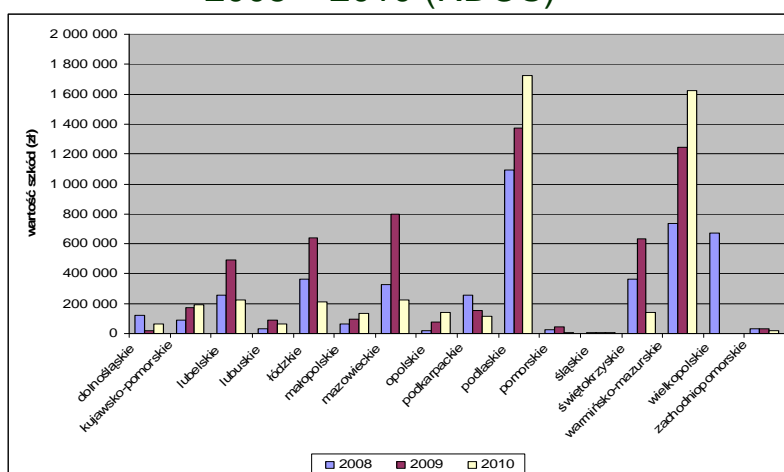
Wielkość wypłacanych rekompensat

Rekompensaty za szkody wyrządzone przez zwierzęta określone w art. 126 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody.

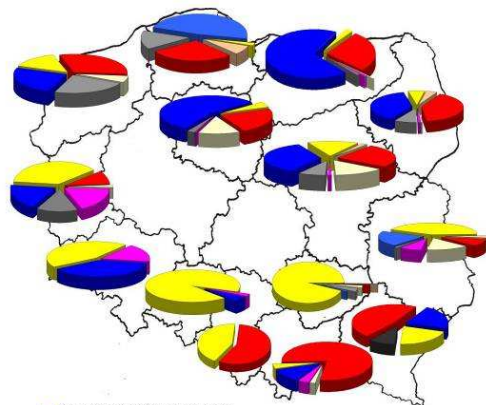
- **rok 2009** wypłacono odszkodowań na łączną sumę **7 422 393 zł**
- **rok 2010** wypłacono **9 680 896 zł**

Okolo 80-90% wypłat za szkody powodowane przez bobra.

Wartość szkód wyrządzonych przez bobry 2008 – 2010 (RDOŚ)

Udział rodzajów szkód bobrowych w 2009 r.

GENERALNA DYREKCYJA OCHRONY ŚRODOWISKA
www.gdos.gov.pl

GENERALNA
DYREKCYJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA

- **Brak rozporządzenia uchwalającego procedurę szacowania szkód i wypłaty odszkodowań.** Obecnie procedury te bywają zróżnicowane w poszczególnych województwach, co powoduje różnice w kwotach wypłaconych za podobne szkody i wzrost roszczeń (także na drodze sądowej).

GENERALNA DYREKCYJA OCHRONY ŚRODOWISKA
www.gdos.gov.pl

GENERALNA
DYREKCYJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA

- Aktualny system gospodarki populacją bobra europejskiego w Polsce jest **bierny i oparty jest na prawnej ochronie gatunku oraz wypłacie odszkodowań**. Ewentualne ingerowanie w liczebność populacji (np. redukcja, przesiedlenia) i siedlisko (np. niszczenie tam) następuje na wniosek i po uzyskaniu zezwolenia na czynności zakazane, wydanego przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska w drodze decyzji administracyjnej.

Proponowane działania

I. Opracowanie strategii dotyczącej gospodarowania populacją bobra europejskiego.

Cel strategii:

wskazanie kierunków i rodzajów działań przyrodniczych, administracyjnych, prawnych i finansowych stanowiących podstawę w tworzeniu regionalnych strategii zarządzania populacją bobra europejskiego.

Strategia powinna wskazać sposoby rozwiązania problemu określając:

- aktualną wiedzę na temat stanu populacji bobra europejskiego na obszarze Polski;
- preferencje siedliskowe i ekologię populacji bobra w Polsce;
- siedliskotwórczą i pozytywną działalność bobrów;
- czynniki środowiskowe wpływające na bytowanie bobra w wybranych rejonach Polski;
- rodzaje szkód powodowanych przez bobry;
- sposoby minimalizacji szkód bobrowych;
- ukierunkowanie działań człowieka regulujących działalność środowiskową bobra europejskiego.

Proponowane działania

II. Zwiększenie „nacisku” na zapobieganie szkodom a nie tylko wypłacanie rekompensat za poniesione szkody

m.in. poprzez współdziałanie z właścicielami lub użytkownikami gospodarstw rolnych i leśnych, poprzez finansowanie z budżetu właściwego miejscowo dyrektora parku narodowego lub regionalnego dyrektora ochrony środowiska działań obejmujących budowę urządzeń lub wykonywanie zabiegów zapobiegających szkodom, zgodnie z art. 126 ust. 4 i 5 ustawy o ochronie przyrody.

„Analiza dotychczasowych rodzajów i rozmiaru szkód wyrządzanych przez bobry oraz stosowanie metod rozwiązywania sytuacji konfliktowych” (Instytut Ochrony Przyrody PAN w Krakowie, 2005)

Proponowane działania

- **III. Zmiana regulacji ustawowej** dot. odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkody powodowane przez bobry
- Aktualny zakres odpowiedzialności za szkody:
- **Art. 126. 1.** Skarb Państwa odpowiada za szkody wyrządzone przez:
 -
 -
 - 5) **bobry** - w gospodarstwie rolnym, leśnym lub rybackim.
- Proponowane zmiany:
- 5) **bobry** - w uprawach rolnych, płodach rolnych i urządzeniach wodnych w gospodarstwach rolnych lub w drzewostanach na gruntach leśnych oraz uprawach leśnych lub w urządzeniach wodnych i obsadach ryb w gospodarstwach rybackich.

Aktualne brzmienie i proponowana zmiana art. 126 ust. 4 :

„4. Właściciele lub użytkownicy gospodarstw rolnych, leśnych i **rybackich** mogą współdziałać z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska, a na obszarze parku narodowego - z dyrektorem tego parku, w zakresie sposobów zabezpieczania upraw i płodów rolnych, lasów, zwierząt gospodarskich oraz **urządzeń wodnych** przed szkodami powodowanymi przez zwierzęta, o których mowa w ust. 1.”

Aktualne brzmienie art. 126 ust. 6 pkt 2:

6. Odszkodowanie nie przysługuje:

- 1) osobom, którym przydzielono grunty stanowiące własność Skarbu Państwa;
- 2) jeżeli poszkodowany:
 - a) nie dokonał sprzętu upraw lub płodów rolnych w ciągu 14 dni od zakończenia zbiorów tego gatunku roślin w danym regionie,
 - b) nie wyraził zgody na budowę przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska lub dyrektora parku narodowego urządzeń lub wykonanie zabiegów zapobiegających szkodom,
 - c) nie uzyskał pozwolenia wodnoprawnego w przypadkach, kiedy było ono wymagane na podstawie art. 122 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne (Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019, z późn. zm.⁵).**

Proponowane działania

IV. Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie szacowania szkód wyrządzonych przez niektóre gatunki zwierząt objętych ochroną gatunkową.

- Art. 126 ust. 11 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220, z późn. zm.).
- Rozporządzenie określa:
 - tryb postępowania przy szacowaniu szkód,
 - sposób wypłaty odszkodowań za szkody,
 - wzory dokumentów dotyczących szacowania szkód i wyliczania odszkodowań,
 - terminy zgłoszenia i szacowania szkody.

Cel tworzenia projektu rozporządzenia

- **Ustalenie jednolitego dla całego kraju sposobu postępowania przy szacowaniu szkód**, w szczególności w zakresie:
 - wymaganych od poszkodowanego dokumentów,
 - terminów zgłaszania i szacowania szkody,
 - wzorów protokołów z oględzin i szacowania szkody,
 - metody wyliczania rzeczywistej szkody (wzory),
 - źródła przyjmowanych cen rynkowych.

Rozważane zmiany statusu ochrony:

1. Wprowadzenie bobra europejskiego na listę gatunków zwierząt łownych.

Eksploatacja w oparciu o roczne plany łowieckie i wieloletnie łowieckie plany hodowlane, uzgadniane z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska i dyrektorem parku narodowego w zakresie gospodarowania populacją bobra europejskiego.

Za szkody powodowane przez bobry w uprawach i płodach rolnych, uprawach leśnych oraz w gospodarstwach rybackich odpowiadałyby:

- 1) dzierżawca lub zarządca obwodu łowieckiego, a w przypadku terenów nie wchodzących w skład obwodów łowieckich Skarb Państwa, na zasadach określonych w ustawie prawo łowieckie.
- 2) w całości Skarb Państwa. Ogłędzin i szacowania szkód oraz ustalania wysokości odszkodowania i jego wypłaty, dokonywałby jak do tej pory regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarze parku narodowego dyrektor tego parku.
- 3) odpowiedzialność byłaby podzielona pomiędzy Skarb Państwa i dzierżawców lub zarządców obwodu łowieckich.

Zmiana statusu ochrony

2. Zmiana ustawowa pozwalająca wydawać RDOŚ lub GDOŚ zezwolenia na odstępstwa od zakazów dotyczących bobra jedynie pod jednym warunkiem:

wystąpienia braku szkodliwego wpływu planowanych działań dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji bobra europejskiego

(aktualnie muszą zachodzić trzy przesłanki, w tym brak rozwiązań alternatywnych, brak zagrożenia dla dziko występujących populacji chronionych gatunków roślin, zwierząt lub grzybów i np. podejmowane działania muszą wynikać z konieczności ograniczenia poważnych szkód powodowanych w gospodarce).

ochrona gatunkowa

Bóbr europejski *Castor fiber*

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA
www.gdos.gov.pl

GENERALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA

Dziękuję za uwagę

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA
www.gdos.gov.pl

GENERALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA